

MAPIRANJE POTREBA OBITELJI: Kako pružiti podršku obiteljima uslijed krize?

Sažetak rezultata kvalitativnog istraživanja:

Kako su se obitelji suočavale s krizom uvjetovanom pandemijom i potresom u posljednje dvije godine? Kakva podrška im je danas potrebna?

Provedene su 3 fokus grupe i 7 dubinskih intervjua s obiteljima, odrađene putem polu strukturiranog upitnika. Istraživanje se provelo se tijekom svibnja, lipnja i srpnja u tri lokalne zajednice: zapadni dio grada Zagreba, područje Petrinje i okolice; područje istočnog dijela Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Mapiranje projekta provodi se u sklopu projekta „Umreženi u krizi: Jačanje uloga OCD-a u pružanju podrške obiteljima u riziku od socijalne isključenosti“ kojeg provodi Udruga Prostor EMancipacije i partnerske udruge Ambidekster Klub i Udruga za promicanje informatike, kulture i suživota od prosinca 2021. do prosinca 2022. Projekt sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda u iznosu od 325,851.90 HRK i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske u iznosu od 57,503.28 HRK.

Cilj projekta je doprinijeti društvenom razvoju kroz jačanje kapaciteta uključenih organizacija civilnog društva u odgovoru na potrebe ranjivih obitelji, osobito u kriznim situacijama.

Udruga EMA - Prostor EMancipacije
prostor-emancipacije.hr
prostor.emancipacije@gmail.com

Za detaljan izvještaj istraživanja potreba obitelji:
prostor-emancipacije.hr/lzvjestaj

Udruga Ambidekster klub
ambidekster.hr
info@ambidekster.hr

Udruga IKS Petrinja
udrugaiks.hr
iks@udrugaiks.hr

Za više informacija o projektu:
prostor-emancipacije.hr/projekti

Za više o EU fondovima: www.esf.hr i
www.strukturnifondovi.hr

KAKO JE BILO RODITELJIMA I DJECI ZA VRIJEME POTRESA?

Za vrijeme pandemije, briga o zdravstvenim aspektima pandemije je u drugom planu, dok se najveći stres javlja posredno uz sve epidemiološke mjere i širi kontekst krize:

Najveći stresor roditeljima su veća **opterećenost zahtjevima roditeljstva, preuzimanje novih uloga** odnosno odgovornosti (učitelj/ica, zaposlenik/ica od doma...) i **financijska nestabilnost**.

Ostali stresori su strah od zaraze ili briga o zdravlju, izolacija od bližnjih, česta disrupcija svakodnevice kroz izolacije vrtićkih i školskih grupa, nedostatak slobode, nedostatak druženja
Najveći intenzitet stresa osjećao se za vrijeme lockdowna i škole na daljinu.

Škola na daljinu značila je veću uključenost roditelja u rad s učenicima za razliku od redovne nastave; od prenošenja gradiva djeci do većeg nadzora nad izvršavanjem zadataka. Roditelji smatraju da je organizacija od strane škola bila nedovoljna i nesustavna. Opterećenje predstavlja i manjak prostora, manjak osnovnih resursa (tablet, pristup struji), korištenje većeg broja različitih online platformi za praćenje nastave, što dodatno smanjuje resurse za učenje.

Različite su reakcije na **potres**, od manjih razina stresa i zbuđenosti do izrazitog straha. Djeca su većinom imala blaže reakcije na potres, što je potpomognuto time što su se odrasli trudili biti smireni pred djecom.

„Novac. Samo zato što nakon potresa su svi stanovi skuplji, a mi smo u najmu a i hrana je poskupila užasno.“

„Ako i inače moraš raditi s djecom, još je gore u online nastavi.“

„Bila kakva dosljednost se gubi kada su ti živci na hozentregerima.“

„tuga, strah, to je bilo najveće jer se nisam usudila u stan ući“

„Te godine je bilo najviše petica ikad zaključenih u povijesti.“

„Sjećam se kad smo ulazili u učionicu prvi put nakon lockdowna, svi su me gledali, bio sam zadnji ulazio i baš mi je bilo neugodno. Nisam se znao ponašati među njima, osjećao sam se kao stranac od Alberta Camusa.“

„Bilo je manje brbljanja, skraćivali su nam i odmora, bilo je manje druženja, i opet fokus na nastavi je bio viši nego na socijalna događanja.“

JESU LI SE OBITELJI VRATILE NA „NORMALNO“?

Nakon prestanka karantene, gotovo sve naše obitelji govore o „brzom switchu na normalno, kao da nije ništa dogodilo“. Usljed popuštanja mjera, smanjio se osjećaj kaosa i opterećenosti što je dovelo do velikog olakšanja. Ipak, nakon početnog olakšanja, uočavaju se posljedice koje nam govore kako kriza i dalje traje.

Roditelji, posebno oni koji su morali raditi od doma i imaju školarce, osjećaju veliku iscrpljenost nakon produžene izloženosti stresu.

Gotovo sve sudionice navode simptomatske reakcije na potres u danima, mjesecima, a neke i godinu dana nakon zadnjeg većeg potresa. Primjeri su trzanje na sva podrhtavanja ili doživljaji tzv. fantomskih potresa, te nemogućnost spavanja i potreba za sredstvima za smirenje nakon manjih potresa.

Najveće žrtve krize prema rezultatima ovog istraživanja su školska djeca:

Gotovo svi roditelji složni su u tome da je **škola na daljinu ostavila velike rupe u znanju**, posebno kod onih učenika/ica koji su za vrijeme tog tipa nastave savladavali zahtjevnije prijelaze u obrazovanju. Djeca su bila u prilici izbjegavati uredno izvršavanje obaveza, a kvaliteta nastave je **znatno pala i ovisila o individualnom angažmanu učitelja/ica** (nedovoljno praćenje učenika/ica, slabije prenošenje znanja i slabija komunikacija). To dovodi do teškoća u savladavanju daljnjeg znanja, a time i do velikog stresa kod učenika.

Jedino rješenje koje obitelji imaju na raspolaganju je pribjegavanje instrukcijama, što predstavlja dodatnu odgovornost i financijsku opterećenost obiteljima, dok sustavnih rješenja unutar sustava nema.

- **Nedostatak prilika za razvoj socijalnih vještina** za vrijeme najstrožih epidemioloških mjera, mogućnost „skrivanja iza ekrana“ za vrijeme online nastave negativno su utjecali na emocionalni razvoj djece u najosjetljivijem razdoblju, posebno adolescenciji.

Čini se da je „povratak na normalno“ donio olakšanje, no da nije bilo vremena da se proradi iskustvo, pronađu resursi koje će nas ojačati i donesu pozitivne promjene.

Obitelji su u nekoj mjeri koristile neformalnu podršku (od strane susjedstva, rodbine, prijatelja), dok je formalna podrška od strane institucija, posebno škole, izostala ili je percipirana kao neadekvatna. Pozitivno je ocijenjena uloga organizacija civilnog društva.

Bez vanjske formalne podrške, ne možemo niti očekivati da će obitelji same moći ostvariti promjenu.

„Sad smo nekako brzo svi zaboravili na to ali sigurno da su neke posljedice tu koje možda ne možemo prepoznati sami.“

„Život se većinom vratio, ali i dalje smo svi na nekom oprezu, očekujemo da će se desiti, svaki put kad se osjeti podrhtavanje očekujemo taj veliki.“

KOJE SU POTREBE OBITELJI?

KAKVA PODRŠKA IM JE POTREBNA?

„Možda je psihologica u školi trebala organizirati jednom tjedno razgovor sa svim učenicima da vidimo kako se svi drže.“

„Oni reagiraju tek kada netko nešto prijavi. Trebali bi češće doći u razred pa razgovarati s njih par što se događa.“

„Kada su nas profesori i pitali kako smo to je više bilo tako da netko kaže dobro smo nego što ih je zapravo zanimalo i što se nije pričalo o tome.“

Veći naglasak na prevenciju u školama i (još) veća uključenost stručnih suradnika:

prevencija bullyinga; periodično upoznavanje i/ili testiranje učenika s ciljem boljeg predviđanja razvoja anksioznosti i depresije; stvaranje prilika za koheziju među učenicima nakon povratka u školu; edukacija učitelja u aspektima koji mogu doprinijeti većoj koheziji i boljim odnosima s učenicima

Veća usmjerenost na razvoj i podršku socijalnim vještinama u školi:

olakšavanje zahtjeva školskog gradiva; naglasak na učenju vještina vs. činjenica; veća uključenost učitelja i profesora - posebno razrednika u stvaranje odnosa s razredom; kreiranje prilika u školi i zajednici za druženje prema interesima učenika; poticanje mreže podrške među djecom (starija - mlađa djeca)

Sustavna podrška ranom roditeljstvu:

veća dostupnost stručnih informacija, ali i rad na većem povjerenju u informacije koje dolaze od stručnjaka

Razvoj roditeljskih kompetencija i roditeljskog samopouzdanja:

susreti s drugim roditeljima i mogućnost produblivanja dostupnih informacija u cilju povećanja samopouzdanja; savjeti oko komunikacije s djecom i prenošenja teških i osjetljivih tema (rat, kriza, diskriminacija) djeci sukladno njihovoj dobi

Podrška samohranim roditeljima:

stvaranje mreže međusobne podrške u brizi za dijete i kućanskim poslovima kao i emocionalne podrške

Pomoć u učenju i podrška prilikom savladavanja školskog gradiva:

stvaranje mreže podrške unutar uže zajednice koje pružanju besplatne instrukcije; edukacija i osvještavanje roditelja o tome kako podržati dijete u samostalnom učenju; učenje djece vještinama samostalnog učenja

Psihološka podrška, učenje strategija suočavanja s potresom

Zagovaranje i praćenje financijske podrške obitelji u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti

Poticanje volontiranja i angažmana u zajednici kao strategije nošenja s vlastitim stresom i strahovima